

Łukasz Czarnecki

Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie

ORCID: 0000-0002-0424-7188

lukasz.czarnecki@up.krakow.pl

O instytucji wyboru na urząd prezydenta w Meksyku

Wprowadzenie

Prezydent Meksyku jest na mocy art. 80 Konstytucji jednoosobowym przedstawicielem władzy wykonawczej¹. Instytucja wyboru głowy państwa jest interesująca, albowiem może być punktem odniesienia dla nauk prawno-porównawczych w zakresie instytucji ustrojów spoza kręgu kultury europejskiej, które wciąż stanowią nieliczne opracowania². W jaki sposób kształtowała się ewolucja instytucji wyboru prezydenta Meksyku? Ustrój Meksyku jest oparty na regulach rządów prezydenckich. Ostatnie wybory organu władzy wykonawczej zostały przeprowadzone w 2018 roku. Urząd prezydenta objął Andrés Manuel López Obrador. Celem artykułu jest analiza jednoosobowego organu władzy wykonawczej, który ulega wzmocnieniu. Zostanie to przedstawione poprzez studium z ostatnich wyborów prezydenckich, upadek idei wyboru rządu koalicyjnego oraz ostatniej nowelizacji Konstytucji. Zmiany te wpisują się w ciąg uwarunkowań mających na celu jeszcze większą koncentrację władzy.

Zarys historyczny instytucji wyboru prezydenta

Tryb wyboru prezydenta zmieniał się w najważniejszych konstytucjach Meksyku z 1824 roku, 1857 roku i 1917 roku. W 1824 roku prezydent był wybierany w drodze wyborów pośrednich, przez parlamenty lokalne; każdy stan zgłaszał dwóch kandydatów wyłonionych większością bezwzględną (art. 80 i 81 Konstytucji z 1824 roku), po czym 6 stycznia odbywała się sesja Kongresu. Zgodnie z art. 84 Konstytucji z 1824 roku kandydat, który uzyskał bez-

¹ Zob. Ł. Czarnecki, *Fenomen prezydenckiego systemu rządów w Meksyku*, Warszawa 2020.

² Por. Ł. Jakubiak, *Racjonalizacja procesu prawotwórczego w prezydenckich i semiprezydenckich ustrojach państw Afryki frankofońskiej*, „Studia Prawnoustrojowe” 2019, nr 45, s. 81–96 (<https://doi.org/10.31648/sp.5192>).

względna większość, zostawał prezydentem, a drugi w kolejności oddanych głosów – wiceprezydentem. Obaj powoływani byli na okres czterech lat, bez prawa do reelekcji. Pierwszym prezydentem został Guadalupe Vicotria, a wiceprezydentem Nicolas Bravo. W konstytucji z 1857 roku wprowadzono bardziej demokratyczną formę trybu wyboru, albowiem prezydent był wybierany w dwóch etapach: najpierw, w wyborach pośrednich, wybierano członków Kolegium Elektorskiego (czynne prawo wyborcze przysługiwało mężczyznom, którzy ukończyli 21 lat w przypadku stanu wolnego i 18 lat, gdy pozostawali w związku małżeńskim); w drugim etapie członkowie Kolegium Elektorskiego (12 400 członków w 1857 roku) wybierali bezpośrednio większością bezwzględną prezydenta i członków Sądu Najwyższego (od 1857 roku władza sądownicza ulegała wzmocnieniu). Pierwsze wybory odbyły się 28 czerwca 1857 roku (I etap) oraz 3 lipca 1857 roku (II etap). Prezydentem został Ignacio Comonfort, a prezesem Sądu Najwyższego – Benito Juárez. Nie przewidywano funkcji wiceprezydenta.

W drugiej połowie XIX wieku na urząd prezydenta miał wpływ dyktatora gen. Porfirio Diaza, która doprowadziła ostatecznie do wybuchu rewolucji w 1910 roku. Przewodniczącym „wojska konstytucyjnego” został Venustiano Carranza, który powołał Zgromadzenie Konstytucyjne. Obradowało one na projektem konstytucji w latach 1916–1917. Nowa konstytucja – obowiązująca do dziś – została uchwalona 5 lutego 1917 roku. Na mocy art. 83 prezydent miał być wybierany tylko na 4-letnią kadencję, co stanowiło efekt uprzednich rządów dyktatorskich z okresu gen. Porfirio Diaza. Prezydent obejmował urząd 1 grudnia i nie mógł być ponownie wybrany. Należy zauważyć, że art. 83 różnił się znacząco od poprzedniej Konstytucji z 1857 roku³. Na mocy ustawy zasadniczej z 1857 roku prezydent obejmował swój urząd pierwszego grudnia i sprawował władzę przez cztery lata, z możliwością reelekcji.

Zgodnie z literą art. 83 konstytucji z 1917 roku prezydent obejmuje urząd pierwszego grudnia, ma sprawować władzę przez cztery lata i nie będzie mógł być ponownie wybrany. Postulat „nie dla reelekcji” (*no reelección*) głowy państwa oraz „wolne wybory” (*sufragio libre*) były głównymi postulatami rewolucji z 1910 roku w jej początkowej fazie, która odsunęła od władzy dyktatora Porfirio Diaza, będącego u władzy od 1884 roku.

Ponadto, zgodnie z konstytucją z 1917 roku, osoba, która zastąpi prezydenta konstytucyjnego, w przypadku opróżnienia jego urzędu, nie będzie mogła być wybrana na prezydenta na kadencję następującą bezpośrednio po nim. Podobnie prezydent, który został mianowany w okresie tymczasowej nieobecności prezydenta (*interino*), nie będzie mógł być wybrany na najbliższą następującą po sobie kadencję.

³ Por. art. 78 Konstytucji Meksyku z 5 lutego 1857 roku, http://www.diputados.gob.mx/biblioteca/bibdig/const_mex/const_1857.pdf oraz art. 83 Konstytucji z 5 lutego 1917 roku, <http://www.diputados.gob.mx/LeyesBiblio/ref/cpeum.htm> (DOF 20.12.2019).

Aktualne uregulowanie instytucji wyboru prezydenta

Zgodnie z aktualnym brzmieniem art. 83 Konstytucji 1917 roku prezydent obejmuje swoją funkcję pierwszego października i ma sprawować urząd przez sześć lat⁴. Osoba, która sprawowała urząd prezydenta republiki, w wyborach powszechnych lub w charakterze *ad interim (interino)* lub zastępczo (*sustituto*) bądź tymczasowo (*provisionalmente*), sprawuje urząd władzy wykonawczej federalnej, w żadnym wypadku i bez żadnej przyczyny nie może być wybrany na to stanowisko.

Piotr Uziębło podkreśla, że „podstawowym założeniem, które stanowi fundament prawnej regulacji systemu wyborczego w Meksyku, staje się realizacja zasady sprawiedliwości w procesie wyborczym”⁵ oraz zasada równości⁶. Na mocy art. 81 wybory na stanowisko prezydenta będą bezpośrednie i na warunkach określonych przez prawo wyborcze.

Konstytucja meksykańska w art. 41 podkreśla, że odnowienie mandatu prezydenta odbędzie się w drodze „wyborów wolnych, autentycznych i w stałych odstępach czasu”. Szczególną rolę w tym względzie odgrywa Narodowy Instytut Wyborczy (dalej: INE). Należy zauważyć, że w czasie wyborów prezydenta trzy instytucje współdziałają ze sobą: pierwszą jest INE, który jest odpowiedzialny za organizację wyborów prezydenta, drugą instytucją jest organ sądowny w zakresie rozstrzygania sporów wyborczych – Sąd Wyborczy Władzy Sądowniczej Federacji (*Tribunal Electoral del Poder Judicial de la Federación*), natomiast trzecią instytucją jest Izba Deputowanych, która na mocy art. 74 pkt I przyjmuje uroczystą uchwałę z informacją o wybraniu prezydenta (*Bando Solemne*).

Od zmian konstytucyjnych z 2014 roku, których celem miała być synergia procesów wyborczych, istotnym *novum* jest udział kandydatów niezależnych⁷. Zgodnie z art. 371 ogólnej ustawy o instytucjach i procedurach wyborczych (*Ley General de Instituciones y Procedimientos Electorales*, dalej: LGIPE) wymaga się od osoby zebrania w przeciągu 120 dni od dnia zgłoszenia kandydata 866 593 podpisów, w co najmniej 17 stanach federalnych, które stanowić będą co najmniej 1% wszystkich wyborców w każdym z tych stanów, aby móc zgłosić kandydaturę niezależną⁸. Konieczność zebrania 866 593 podpisów wy-

⁴ Constitución Política de los Estados Unidos Mexicanos, DOF 8.05.2020 (Dz. Urz. Federacji z 8 maja 2020 r.).

⁵ Por. P. Uziębło, *Kilka uwag o systemie wyborczym do Parlamentu Meksykańskich Stanów Zjednoczonych*, [w:] *Ustrój polityczny państwa. Polska, Europa, Świat*, (red.) S. Sułowski, J. Szymanek, Warszawa 2013, s. 643.

⁶ Zob. P. Uziębło, *Zasada równości wyborów parlamentarnych w państwach europejskich i południowoamerykańskich*, Warszawa 2013, s. 17–37.

⁷ Reforma konstytucyjna w sprawach polityczno-wyborczych, DOF 10.02.2014.

⁸ *Cantidades Equivalentes al Porcentaje de Apoyo Ciudadano para Candidaturas Independientes*, Mexico 2018, <http://www.ine.mx/wp-content/uploads/2017/09/DEPPP-CI-A1-Porcentajes.pdf> (data dostępu: 1.06.2020).

nika z faktu, że jest to 1% liczby obywateli z czynnym prawem wyborczym na dzień 31 sierpnia roku poprzedzającego wybory. Wówczas uprawnianych do głosowania było 86 659 234.

Konstytucja również szczegółowo reguluje czas kampanii, która dla prezydenta trwa 90 dni (art. 41 pkt IV). Ponadto zgodnie z art. 329 LIGPE obywatele Meksyku rezydujący poza granicami kraju mogą brać udział w głosowaniu⁹.

Wymagania niezbędne do tego, aby zostać prezydentem, zostały uregulowane w art. 82. Zgodnie z aktualnym stanem prawnym, aby objąć urząd prezydenta, należy być obywatelem meksykańskim przez urodzenie, w pełni swych praw, dzieckiem ojca lub matki (co najmniej jedno musi mieć obywatelstwo Meksyku), rezydentem kraju co najmniej 20 lat (punkt I)¹⁰, mieć ukończone 35 lat najpóźniej w czasie wyborów (punkt II), mieszkać w kraju przez cały rok przed dniem elekcji, jednak nieobecność w kraju do 30 dni nie przerywa zamieszkania¹¹ (punkt III), nie należeć do żadnego z kościołów i nie bycia osobą duchowną (punkt IV), bez czynnej służby wojskowej na co najmniej sześć miesięcy przed wyborami¹² (punkt V), nie sprawować funkcji ministra bądź wiceministra, Prokuratora Generalnego (FDR), gubernatora stanu ani prezydenta (*Jefe*) miasta Meksyk na co najmniej 6 miesięcy przed wyborami¹³ (punkt VI), nie spełniać warunków uniemożliwiających sprawowanie urzędu wynikających z art. 83 (punkt VII)¹⁴.

Przeprowadzono osiem nowelizacji art. 82 od 1917 roku. Spośród nowelizowanych artykułów tylko punkty II i IV nie uległy modyfikacji. Po ostatniej nowelizacji z 2016 roku w punkcie VI postanowiono, że kandydat na urząd prezydenta: „nie może być ministrem ani wiceministrem, Prokuratorem (*Fiscal*) Generalnym Republiki ani też dzierżycielem władzy wykonawczej jakiegokolwiek podmiotu federacyjnego, chyba że zrzecze się tych funkcji na sześć miesięcy przed dniem wyborów”¹⁵.

W pierwotnym brzmieniu art. 83 z 1917 roku prezydent rozpoczynał kadencję pierwszego grudnia i sprawował władzę przez okres czterech lat. Artykuł 83 miał pięć nowelizacji. Od drugiej nowelizacji z 1928 roku tegoż artykułu prezydent jest wybierany na okres sześciu lat¹⁶. Po trzeciej, art. 83 nie był

⁹ Art. 329. Ogólna ustawa o instytucjach i procedurach wyborczych.

¹⁰ Art. 82 pkt I Konstytucji, Dz.U. z 1.07.1994 r.

¹¹ Art. 82 pkt III Konstytucji, Dz.U. z 20.08.1993 r.

¹² Art. 82 pkt V Konstytucji, Dz.U. z 8.01.1943 r.

¹³ Art. 82 pkt VI Konstytucji, Dz.U. z 19.06.2007 r.

¹⁴ Na mocy art. 83 (aktualne brzmienie) prezydent obejmuje urząd pierwszego października i jego kadencja wynosi sześć lat. Obywatel, który piastował urząd prezydenta republiki, wybrany w powszechnych wyborach lub tymczasowy, zastępczy albo czasowo przejmujący funkcję głowy państwa, w żadnym wypadku nie może powrócić na to stanowisko.

¹⁵ Art. 82 Konstytucji, 8ª nowelizacja, Dz.U. z 29.01.2016 r.

¹⁶ Art. 83 Konstytucji, 2ª nowelizacja, Dz.U. z 24.01.1928 r.

zmieniany przez 79 lat¹⁷. W czwartej, przeprowadzonej w 2012 roku, w ostatnim roku kadencji prezydenta Calderona, potwierdzono, że będzie on rozpoczynał kadencję pierwszego grudnia na sześć lat, a także „obywatel, który sprawował urząd Prezydenta, wybierany w wyborach powszechnych, lub mający status Prezydenta *ad interim* lub zastępczego, lub tymczasowo przejmujący władzę wykonawczą federalną, w żadnym wypadku nie mógł powrócić na to stanowisko”¹⁸. W okresie rządów prezydenta Enrique Peña Nieto przeprowadzono w 2014 roku piątą nowelizację Konstytucji; zgodnie z nią prezydent będzie rozpoczynał kadencję pierwszego października, a nie – jak do tej pory – pierwszego grudnia¹⁹. Nowe uregulowania będą dotyczyły głowy państwa wybranej w wyborach w 2024 roku.

Wybory prezydenckie 2018 roku

Ostatnie wybory przeprowadzone 1 lipca 2018 roku miały szczególny wymiar, były bowiem najbardziej kompleksowe i złożone w historii Meksyku²⁰. A to z uwagi na fakt, że przewidywano powstanie nowej jakości w układzie władzy wykonawczej. Należy zacząć tu od nowelizacji konstytucji z 2014 roku. Największym jej *novum* było wprowadzenie możliwości powołania rządu koalicyjnego (*gobierno de coalición*). To uprawnienie bez precedensu w kontekście systemu rządów prezydenckich w Meksyku. Podstawą tej inicjatywy był projekt pracowników naukowych Instytutu Badań Prawniczych Narodowego Uniwersytetu Meksyku Daniela Barceló oraz Diego Valadésa. Na mocy ich projektu dokonano nowelizacji Konstytucji – nowe brzmienie otrzymał art. 89 pkt. XVII: „W dowolnym momencie prezydent może powołać rząd koalicyjny z jedną lub kilkoma partiami politycznymi reprezentowanymi w Kongresie Unii Meksyku. Rząd koalicyjny będzie określony przez odpowiednią umowę (*convenio*) i program, który musi być zatwierdzony przez większość członków obecnych w Izbie Senatorów. Porozumienie określi przyczyny rozwiązania koalicyjnego rządu”.

W Meksyku od wspomnianej reformy z 2014 roku występują trzy rodzaje koalicji: pierwsza z nich to koalicja wyborcza, druga – ustawodawcza i trzecia – rządu koalicyjnego. Regulacja o rządzie koalicyjnym miała być unormowana w ustawie szczegółowej. Instytucja „rządu koalicyjnego” w praktyce ustrojowej miała skutkować powstaniem *de facto* dualizmu egzekutywy. Miało powstać *Gabinete* (odpowiednik Rady Ministrów) i *primer inter pares* miał zostać Se-

¹⁷ Art. 83 Konstytucji, 3ª nowelizacja, Dz.U. z 29.04.1933 r.

¹⁸ 4ª nowelizacja, Dz.U. z 9.08.2012 r.

¹⁹ 5ª nowelizacja, Dz.U. z 10.02.2014 r. Zmiany te będą dotyczyć początku kadencji prezydenta w 2024 roku. Tak stanowi art. 15 przejściowy: kadencja prezydencka w latach 2018–2024 rozpocznie się 1 grudnia 2018 roku i zakończy się 30 września 2024 roku.

²⁰ Zostało przeprowadzonych w sumie 30 procedur wyborczych, w tym wybór prezydenta federacji.

cretario de Gobernación (sekretarz stanu ds. wewnętrznych), chociaż było to unormowanie *implicite*²¹.

Jednakże wspomniana nowelizacja konstytucji z 2014 roku nie przewidywała zmian na scenie politycznej po tym okresie. Nikt nie spodziewał się, że nowa partia, Ruch Odnowienia Narodowego „Morena” (*Movimiento de Regeneración Nacional „Morena”*), zwycięży w wyborach 2018 roku, zdobywając urząd prezydenta oraz większość bezwzględna w Kongresie.

W 2014 roku ustawodawca sądził, że umowa o rządzie koalicyjnym mogłaby być zrealizowana po wyborach prezydenckich z 2 lipca 2018 roku. Miało na myśli zmiany konstytucyjne, które istotnie modyfikowały dotychczasowe relacje między władzą wykonawczą i ustawodawczą. Należało to postrzegać w kontekście pluralizmu partyjnego, albowiem aktualnie i coraz częściej wybory do Kongresu są realnie wielopartyjne. W interesie dobra publicznego pozostaje więc zagwarantowanie odpowiednich relacji, które winny stanowić fundament demokracji²².

Mimo wszystko sytuacja uległa całkowitej zmianie w latach 2015–2018 i ustawodawca odstąpił od uchwalenia ustawy o rządzie koalicyjnym. Należy przy tym zauważyć, że wybory prezydenckie z 2018 roku *de facto* oznaczały walkę koalicji, ale wyborczych (tabela 1). Koalicje te były mozaikami wręcz nieprawdopodobnymi, bowiem światopoglądowo całkowicie skrajnymi. Przykładem może być „Razem Dokonamy Historii”, gdzie obok ugrupowań o lewicowym charakterze („Morena”, *Partido del Trabajo*), w koalicji znalazła się także Partia Spotkanie Społeczne (*Partido Encuentro Social*) o skrajnie konserwatywnym programie, stojącym w opozycji do partii lewicowych propagując idee zgodne z nauczaniem Kościoła katolickiego.

Tabela 1

Koalicje wyborcze w wyborach w 2018 roku

Lp.	Kandydat	Koalicja	Partie w koalicji
1	Andrés Manuel López Obrador	„Razem Dokonamy Historii” (<i>Juntos Haremos Historia</i>)	„Morena”, Partido del Trabajo, Encuentro Social
2	José Antonio Meade Kuribreña	„Wszyscy za Meksykiem” (<i>Todos por México</i>)	PRI, PVEM, PANAL
3	Ricardo Anaya Cortés	„Za Meksykiem do na czele” (<i>Por México al Frente</i>)	PAN, PRD, Movimiento Ciudadano
4	Jaime Heliodoro Rodríguez Calderón „El Bronco”	Niezależny	–

Źródło: opracowanie własne.

²¹ Por. *Estudio sobre el sistema presidencial mexicano que contiene anteproyecto de ley del gobierno de coalición*, (red.) D. Barceló i D. Valadés, México 2016, s. 47, <https://archivos.juridicas.unam.mx/www/bjv/libros/9/4216/11.pdf>.

²² *Ibidem*.

Ponadto koalicją o kontrowersyjnym charakterze była „Z Meksykiem na czele”, której główny kandydat, Ricardo Anaya, był przewodniczącym partii PAN, która przez lata była w opozycji o konserwatywnym charakterze i weszła w koalicję z PRD o charakterze lewicowym.

Po nowelizacji Konstytucji z 2014 roku koalicje wyborcze dzielą się na całkowite (*totales*), częściowe (*parciales*) i elastyczne (*flexibles*). Koalicja całkowita będzie polegała na powołaniu przez partie polityczne wszystkich kandydatur procesu wyborczego federalnego lub lokalnego. Koalicja częściowa pociąga za sobą konieczność wyznaczenia co najmniej 50% kandydatur. Koalicja elastyczna oznacza, że partie ustanawiają co najmniej 25% kandydatur federalnych lub lokalnych wyborczych, pod tą samą platformą.

Termin rząd koalicyjny oznacza związek dwóch lub więcej partii politycznych, które dzielą władzę wykonawczą, mają wspólnie stabilną większość w organach władzy ustawodawczej, a także wspólną agendę polityczną. To swoisty związek partii politycznych, które zgadzają się realizować wspólne cele. Natomiast koalicja ustawodawcza to umowa między partiami w parlamencie celem przeforsowania wspólnego programu. O takim wymiarze właśnie zdecydowała koalicja w 2013 roku o nazwie *Pacto de México* – umowa trzech największych partii (PAN, PRD i PRI) w 2013 roku na początku okresu prezydentury Peña Nieto, której celem było przeprowadzenie niezbędnych reform.

Prezydent jest organem wykonawczym, który posiada prawo i moc do zwoływania i tworzenia takiej koalicji. Z kolei jedną z zasadniczych cech tej formy rządu jest takie skonfigurowanie, aby dać wyraz demokratycznego sprawowania władzy i nadania jej legitymizacji.

W przypadku kadencji 6-letniej, w latach 2018–2024, mamy do czynienia z koalicją wyborczą, ale nie ma w tym przypadku rządu koalicyjnego. W okresie tym koalicja partyjna „Razem Dokonamy Historii” (*Juntos Haremos Historia*) złożona jest z partii „Morena”, Partido del Trabajo (Partii Pracy) i Partido Encuentro Social (Partii Spotkanie Społeczne), ale to partia „Morena” obsadza najwyższe stanowiska w państwie.

Rząd koalicyjny jest konstytucyjnie ustanowioną jednostką prawną zgodnie z artykułami 74 pkt III, art. 76 pkt II, a także art. 89, pkt II i XVII. W tym przypadku ustalono, że regulacja tego rodzaju rządu nastąpi poprzez umowę i program, który powinien zostać uzgodniony między siłami politycznymi zainteresowanymi przystąpieniem do utworzenia rządu i zatwierdzony przez większość członków obecnych w Izbie Senatorów.

Zgodnie z art. 74 pkt III, w przypadku rządu koalicyjnego, art. 76 pkt II zostanie zastosowany. Na podstawie art. 76 pkt II senat ma wyłączne uprawnienie do ratyfikowania nominacji ministrów, w przypadku rządu koalicyjnego, z wyjątkiem ministra obrony narodowej i ministra marynarki, sekretarza odpowiedzialnego za sprawy wewnętrzne, ministra spraw zagranicznych i innych urzędników.

Jakkolwiek dla niektórych autorów wykorzystanie koalicji rządowych jest innowacyjnym sposobem rządzenia, prowadzącym do upadku prezydentów mniejszości i związanych z nimi niebezpieczeństw grożących niestabilnością polityczną²³, rządy koalicyjne w regionie Ameryki Łacińskiej zależą w dużej mierze od kultury²⁴ oraz historycznej formacji instytucji politycznych każdego kraju²⁵. W przypadku Meksyku rząd koalicyjny byłby absolutnie nowym sposobem sprawowania władzy, co w praktyce nie będzie miało miejsca w najbliższej przyszłości, albowiem po zmianach konstytucyjnych nie ma szczegółowych uregulowań o rządzie koalicyjnym. W systemie prezydenckim wprowadzenie instytucji rządu koalicyjnego jest niezwykle trudne, co potwierdza przykład Meksyku.

Konkluzje

Urząd prezydenta Meksyku jest istotnym elementem struktury kształtowania się (ewolucyjnego i rewolucyjnego) nowożytnego prawa meksykańskiego, począwszy od okresu kolonialnego w XVI wieku²⁶. Autor skupił się na wyborze prezydenta – instytucji, która powstała w XIX wieku i od tego momentu przeszła ona transformację, począwszy od momentu uzyskania niepodległości przez Meksyk w 1821 roku do czasów współczesnych. Urząd prezydenta po nowelizacji z 2014 roku miał być powiązany z instytucją rządu koalicyjnego. Jednakże upadek w ostatnich latach tej idei rządu, który *de facto* miałby dzielić władzę jednoosobowej władzy wykonawczej prezydenta, pokazuje, jak bardzo ustrój Meksyku jest niereformowalny i jak bardzo trzeba studiować historiografię początków formowania się władzy w kolonialnej „Nowej Hiszpanii”.

Proces wyboru prezydenta od lat dwudziestych ubiegłego stulecia do lat dziewięćdziesiątych miał – w praktyce – znamiona *dedazo*. Według Wuhsa, *dedazo* oznacza „nieformalny proces wyboru kandydata na prezydenta przez PRI, w którym ustępujący prezydent z PRI *wskazywał* swojego następcę spośród swoich bliskich doradców”²⁷. *De iure* system ulega zmianom. Po ostatniej nowelizacji konstytucji z 2019 roku w art. 81 dodano: „stanowisko prezydenta

²³ D. Chasquetti, *Democracia, presidencialismo y partidos políticos en América Latina: evaluando la difícil combinación*, Montevideo 2008.

²⁴ *Tipos de Presidencialismo y Coaliciones Políticas en América Latina*, (red.) J.L. Lanzaro, Buenos Aires 2001.

²⁵ A. Albala, *Presidencialismo y coaliciones de gobierno en América Latina: Un análisis del papel de las instituciones*, „Revista de ciencia política” 2016, nr 36(2), s. 459–479 (<https://dx.doi.org/10.4067/S0718-090X2016000200003>).

²⁶ Por. szerzej Ł. Czarnecki, *Constitución de México y la arqueología de revoluciones en derecho*, „Estudios Latinoamericanos” 2018, cz. 38, s. 189–204.

²⁷ S. Wuhs, *Democratization and the Dynamics of Candidate Selection Rule Change in Mexico 1991–2003*, „Mexican Studies/Estudios Mexicanos” 2006, nr 22(1), s. 33–56.

Meksykańskich Stanów Zjednoczonych można odwołać na warunkach określonych w Konstytucji”, co miałyby świadczyć o legitymizacji władzy prezydenta bezpośrednio przez Naród i nie przez *dedazo*. *De facto* jednak władza prezydenta i wybór tego organu jest reminiscencją XIX-wiecznego kształtowania się bezpośredniej legitymizacji wybitnej, charyzmatycznej jednostki, która jednoosobowo miała sprawować władzę.

Analiza instytucji wyboru prezydenta Meksyku wskazuje na trudności w dokonywaniu zmian instytucjonalnych w kierunku demokratyzacji wyborów i tego jak one są powiązane z bezpośrednią legitymizacją dokonywaną przez Naród. Ów „namaszczony” przez Naród prezydent (wciąż) nie chce bynajmniej dzielić się władzą.

Wykaz literatury

- Albala A., *Presidencialismo y coaliciones de gobierno en América Latina: Un análisis del papel de las instituciones*, „Revista de ciencia política” 2016, nr 36(2) (<https://dx.doi.org/10.4067/S0718-090X2016000200003>).
- Estudio sobre el sistema presidencial mexicano que contiene anteproyecto de ley del gobierno de coalición*, (red.) D. Barceló, D. Valadés, UNAM-IIIJ, México 2016.
- Chasquetti D., *Democracia, presidencialismo y partidos políticos en América Latina: evaluando la difícil combinación*, Ediciones Cauces, Montevideo 2008.
- Czarnecki Ł., *Constitución de México y la arqueología de revoluciones en derecho*, „Estudios Latinoamericanos” 2018, cz. 38 (<https://doi.org/10.36447/Estudios2018.v38.art10>).
- Czarnecki Ł., *Fenomen prezydenckiego systemu rządów w Meksyku*, Scholar, Warszawa 2020.
<https://archivos.juridicas.unam.mx/www/bjv/libros/9/4216/11.pdf>
- Jakubiak, Ł., *Racjonalizacja procesu prawotwórczego w prezydenckich i semiprezydenckich ustrojach państw Afryki frankofońskiej*, „Studia Prawnoustrojowe” 2019, nr 45 (<https://doi.org/10.31648/sp.5192>).
- Tipos de Presidencialismo y Coaliciones Políticas en América Latina*, (red.) J.L. Lanza-ro, CLACSO, Buenos Aires 2001.
- Uziębło P., *Kilka uwag o systemie wyborczym do Parlamentu Meksykańskich Stanów Zjednoczonych*, [w:] *Ustrój polityczny państwa. Polska, Europa, Świat*, (red.) S. Sułowski, J. Szymanek, Wyd. Sejmowe, Warszawa 2013.
- Uziębło P., *Zasada równości wyborów parlamentarnych w państwach europejskich i południowoamerykańskich*, LEX a Wolters Kluwer business, Warszawa 2013.
- Reforma konstytucyjna w sprawach polityczno-wyborczych, Dz.U. z 10.02.2014 r.
- Wuhs S., *Democratization and the Dynamics of Candidate Selection Rule Change in Mexico 1991–2003*, „Mexican Studies/Estudios Mexicanos” 2006, nr 22(1).

Summary

On Mexico's president election

Key words: Mexico, executive power, election, President.

The election of the President of Mexico takes place periodically, every six years without the possibility of re-election. However, the current process of electing a president has evolved profoundly since the 19th century. Despite the changes, art. 80 of the Mexican Constitution does not modify and under it the president is a one man representative of the executive. How was the evolution of the institution of the election of the President of Mexico shaped? What institutions participate in the election of the president? In conclusion, it should be noted that the formation of the institution of choice of the executive branch of Mexico has its historical sources, which today play a huge role in shaping the role of the president.